

antic *mota*) com a llenguadociana i gascona; encapçala el seu article per una forma *mouto* (doncs, *mota* antic), i dóna també l'acc. «quantité d'olives qui doivent former une mouture», que és la que deu ser la seva forma rodanesa, entre altres raons perquè el PSW (v, 336-7) és l'única que documenta amb aquest significat i ho fa en un text provençal de c. 1400 o S. xv, on el mot figura en la forma «siey millia *moultas* d'olivas», grafia que mostra inequívocament el timbre *o*. Altrament no és solament en aquesta acc. que el mot s'usa a Provença, sinó també la gleva de terra i herba seca, el terròs de terra campa, el bloc de terra endurida dels camins, la massa de terra barrejada d'arrels o bloc d'arrelam aterrossat: «la caud lardave, / lou fiò di *mouto* m'assedavo» (trad. «des glèbes»); «vèi, de soun ivernenco dormo, / la terro qu'en *mouto* disformo / s'eigreio, e dins la rego einormo / li guignoco seguí l'araira entrefoulls»; «uno routo / aspro de peïro emai de *mouto*»; «lou Conte Severan escouto: / à dins soun cor dejà *pres mouto* / la negro jalousié ---» (trad. «s'enracine»), Mistral (*Mireio* XII, 46.6; IX, 14.5; *Calendau* x, 63.5; VII, 1.2).

Com hem vist, en francès propi no sembla haver-hi altre timbre bàsic que el de *o* oberta, és ben cert que en català no n'hi ha d'altre, de manera que degué haver-hi una llarga i ampla faixa contínua de *o* des del Nord de França a través del Loire i la Garona fins al Xúquer, mentre que a Provença seria *o* tancada, i més enllà dels Alps es noten zones de *o* tancada (Grisons i part dels parlars italians, i d'altres d'*o* oberta, part almenys de les pròpiament italianes, Dolomítics, Tessí i cap al francoprovençal). L'antiguitat de l'arrelament en els Grisons està fortament subratllada per l'ampla representació del tipus *motta* 'turó, pujol' («hügel»), tan freqüent com mots de la mena de *cuolm*, *piz*, *crap* 'roca' etc.) en el *Rätisches Namenbuch* de Planta-Schorta.

Cap a Ponent el domini del mot no es devia acabar amb el català i el gascò. En les terres fortament cèltiques de Castella i Baix Aragó, quedem en roda. Ben cert el cast. *mota* apareix com a apel·latiu en alguns textos bastant esparsos des de c. 1290, però es tracta en tots aquests de coses de guerra o anàlogues, el més antic és ja una *mota* fortificada on estan concentrades tropes (fos castell o no, això no és evident); a l'Arxipreste de Hita li serveix per a terme de comparació de cosa molt elevada, i l'usa un cop: en definitiva deu pensar en una d'aquelles com La *Mota* del Cuervo, castell roquer com un niu d'àligues, un parell més, en els Ss. xv i xvi, totes dues parlant de ciutats estrangeres i fortificades. En definitiva fins c. 1500 hem romàs estrictament dins la idea del *Castillo de la Mota*. ¿Romanalla restringida d'un mot de sentit més ampli o vell gallicisme militar? Si fos allò, la *o* castellana postularia una base amb *o*; si no, vindria de *o* com a la major part de la Romània.

Però en portuguès tornem al terreny netament rústic, en termes semàntics colpidorament semblants amb els catalans: port. *mota* «atêrro com que se resguarda de inundações um campo, campos ou lugar»,⁶⁰

«terra que se ajunta em volta ao tronco de árvore, para resguardar do calor as raízes». Una cosa i altra figuren en el gran diccionari de Moraes, que no en porta documentació medieval, però és d'orientació estrictament antiga i de fonts sempre clàssiques dins la literatura portuguesa. L'*Elucidário* (1798) de Frei Santa-Rosa de Viterbo, home tan amarat de medievalisme i de tradició nacional de tot nivell, explica «toma-se hoje por açude ou levada de água, que se forma de torrões, fachinas ou pedras», «antigamente se tomava pelos muros --- ou cavas que defendiam e formoseavam uma casa de campo --- erma e solitária ---» i ho prova amb un document de 1280: «de una casa cum sua *mota*» (2.ª ed., p. 113). La meua erudició portuguesa no dóna per a més, però com a prova del constant arrelament del mot des del S. XIII fins avui, veig almenys el fet que el cognom *Mota*, portat per dos individus diferents, figura en dos docs. del S. xv (*Portugaliae Monum. Hist., Scriptores*, pp. 179, 369).

D'altra banda l'àrea del mot es deu prolongar almenys fins al centre-Oest de Galícia, si bé amb el sentit de 'massa vegetal', 'clap de mates', i en forma diminutiva (que el fa més aplicable a les taquetes vegetals de color) el mot sembla constituir un leitmotiv del gran Castela, que quasi repetí la mateixa frase en dues obres de 1919 i 1926, mestre alhora en l'art de la prosa i el de la pintura: «as xestas e os toxos poñen as suas *motiñas* amarelas na divina sincromia verde da paisaxe», «os toxos poñen as suas *motiñas* amarelas na divina sinfonia verde ---» (*Escolma Dónega*, 24.29, 156.11). «Açude» deia Viterbo i en efecte «*mota* açude» tenim avui en el dialecte minhoto (*RLus.* xxxix, 261). Ha acabat de refermar-ho Piel en mostrar (*RFgn.* Lxx, 134) que el port. *mota* ha de ser autòcton i no pas gallicat, puix que apareix com a topònim vint vegades, ja solament en el Minho, i d'altres a Galícia, i que és diferent de *mouta*.

També en català tenim aquesta mena d'accs. del que podríem sintetitzar com ecologia vegetal, animal i humana; és també un gran artista de la ploma, i del pinzell alhora, que ens ho presenta als ulls: «a un tirat de fona del molí --- la caseta --- penjada en el pendís; casi a nivell d'ull, veia la bassa, tota ombrejada de salzes i pomeres, d'on l'aigua, saltant per sobre el rodet --- tornava al torrent, després de jogueinejar entre *motes* de sàlics i crostons de pedra blava ---», Mrn Vayreda (*La Puny.* 1, 4 VII, 126-7 (102)). Ell mateix, sense deixar el medi bucòlic, ens duu a una altra acc. vegetal i rústica del mot, ara dit de garbetes de cereals: «--- la part típica de la festa --- el ball de la *cuca-fera*: aposta s'havien deixat dretes unes quantes *motes* de blat, lligades per sota les espigues ab cintes de variats colors; entorn d'una d'elles giravoltavan --- segadors brandant les esynes de llur treball y cantant --- 'Seguèu-la, robèu-la la espiga daurada, / seguèu-la, robèu-la, a vista del drac'. El drac era un altre segador que --- guardava les espigues, marxant de quatre grapes ---».

Vayreda no se sabia estar de comentar: «no costa gayre de descobrir l'origen romà de aquestes mími-